

Boeken

Europa is nooit de *lovebaby* van politiek Den Haag geweest. De economische navelstreng van Nederland mag Duitsland zijn, het hart gaat uit naar de andere kant van het Kanaal en de Verenigde Staten. Na 1945 hield Nederland lang vast aan de opvatting dat de toekomst 'Atlantisch' zou zijn – vrijhandel houdt niet op bij de grenzen van West-Europa. In werkelijkheid werd het land steeds continentaler, dus 'Duitsler'. Het gat tussen droom en realiteit leidde ertoe dat de Europese integratie Nederland overkwam. Op cruciale momenten werd Den Haag overrompeld. Zo struikelden 'wij' de Europese Unie in.

Waarom deed Nederland van meet af aan toch mee aan het proces van Europese integratie? Dat is de kernvraag van Mathieu Segers, Europadeskundige en historicus aan de Universiteit Utrecht. De jarenlange spagaat tussen Angelsaksen en Teutonen is voor hem de 'tikkende tijdbom' van de Nederlandse Europapolitiek. Politici namen niet de moeite die bom onschadelijk te maken. Terwijl het volgens Segers evident is dat de toekomst van Nederland in Europa ligt. Daarover laat hij in zijn jongste boek geen twijfel bestaan. Het boek verschijnt op een delicaat moment, middenin de Europese schuldencrisis die de solidariteit tussen de eurolanden zwaar op de proef stelt. Segers laat zich niet misleiden door de richtingstrijd tussen zogenaamde 'Euro-federalisten' en 'nationalisten'. Hij heeft een boeiend en inzichtelijk verslag geschreven. Aan de hand van nieuw toegankelijk en tot voor kort onbekend archiefmateriaal maakt hij duidelijk hoe de naoorlogse Nederlandse Europapolitiek vrijwel permanent door ambivalentie werd gedomineerd.

Onder leiding van PvdA-premier Willem Drees (1948–1958) begon Nederland het Europese project met argwaan over een 'rooms' Europa en de Frans-Duitse hegemonie. Pas toen Britse en Deense geestverwanten zich bij de gemeenschap van zes aansloten, werd het enthousiaster. Het 'politieke Europa', waar Den Haag niets in zag, kwam er niet. De economische integratie kreeg, terecht, de overhand.

Segers beschrijft de Nederlandse Europareis tegen de achtergrond van de Koude Oorlog waarbij Europa de speelbal was van de supermogendheden. Washington was bij de wederopbouw van West-Europa immers niet alleen uit op economische winst. Machtsrealisme dicteerde de Europese integratie, stelt hij. Een sterk politiek Europa was een krachtige bondgenoot in de strijd tegen de Sovjet-Unie.

Op intrigerende wijze reconstrueert Segers hoe Nederland regelmatig buitenspel kwam te staan. Of het nu ging om het revolutionaire Schumanplan (1950) voor een supranationaal be-

Auteur **Mathieu Segers**

Titel **Reis naar het continent. Nederland en de Europese integratie, 1950 tot heden**

Uitgever **Prometheus/Bert Bakker**

MICHÈLE DE WAARD

Economisch journalist en voormalig Europa- en Duitslandcorrespondent voor NRC Handelsblad

stuur over de West-Europese kolen- en staalproductie. Of om die ene maandag in september 1991 (*Black Monday*) toen Europese leiders een Nederlands voorstel tot meer politieke integratie hardhandig van tafel veegden. En, ten slotte bij de Duitse eenwording.

Op belangrijke momenten in het proces van Europese integratie werd Den Haag niet gekend in de route. Het schatte politieke verhoudingen verkeerd in of het werd botweg overrompeld. *'La bombe Schuman'* deed politici in Den Haag perplex staan, temeer omdat Parijs hiertoe werd aangezet door Washington. Een goed bewaard geheim, dat Segers levendig optekent.

Den Haag móést wel meedoen. De economische afhankelijkheid van West-Duitsland dwong integratie in Europa af. Een vrije markt met één munt is steeds de belangrijkste drijf-

veer geweest bij verdere Europese integratie. Al voor de oorlog leverde Duitsland 25 procent van de Nederlandse import en ontving het 19 procent van de Nederlandse export. Hervatting van de economische betrekkingen met Duitsland was van levensbelang. Hoe Europees Nederland tegenwoordig is, blijkt uit het feit dat Duitsland nog steeds de grootste handelspartner is. Segers geeft een uniek inkijkje in de 'machinekamer' van de Europese monetaire unie, die, zo blijkt, niet in Parijs of Berlijn stond, maar in Basel. In het hoofdkantoor van de Bank voor Internationale Betalingen (BIB) hielden 's werelds centrale bankiers al in de jaren zestig en zeventig een 'geheim' beraad om een Europees alternatief te ontwikkelen voor het ingestorte stelsel van vaste wisselkoersen (Bretton Woods). Er moest een einde komen aan de voortdurende valutacrisis in West-Europa. Ergo: de blauwdruk voor een Europese Centrale Bank met een Europees Stabiliteitsfonds lag destijds bij wijze van spreken al klaar. En Nederland speelde een belangrijke rol in de BIB.

Dit proces werd versneld door de val van de Berlijnse Muur in 1989. Toen kreeg de politiek het voor het zeggen. Snelle politieke oplossingen prevaleerden boven economische en monetaire belangen. De euro werd de prijs voor de Duitse hereniging en invoering van die munt kon Parijs niet snel genoeg gaan. Nederland kon zijn strategie – eerst meer economische convergentie, dan pas een muntunie – vergeten.

Inmiddels zijn de eurolanden koortsachtig bezig de 'weeffouten' van de overhaaste monetaire unie te herstellen. Nederland zet zich inmiddels volop in om de euro overeind te houden. Bondskanselier Merkel nog veel meer.

Segers concludeert dat Nederland zich geen tweeslachtig Europabeleid kan permitteren. Dat klopt. Het moet eindelijk duidelijk worden waar de reis naartoe gaat, want anders heeft de euro geen toekomst meer.

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.